

Historien om distriktet vi bor i,
fortalt av Roar Tryggan
Mai 2024

DA BESTEFAR OG JEG VAR UNGE

i et nøtteskall, og VEL så det

INNHALDSFORTEGNELSE

PRESENTASJON AV MEG, ROAR TRYGGAN.....	3
FØR TUREN STARTER.....	4
Peder Anker.....	4
Hammern.....	4
Margaret Kirken 1250.....	5
Munkene på Hovedøya.....	5
Maridalsvannet.....	6
Oset vannbehandlingsanlegg.....	6
Nordbanen.....	7
GÅRDENE RUNDT OSS.....	8
AKERSELVA.....	8
O Mustad & sønn.....	9
Vi fortsetter nedover elva.....	10
VI BEGYNNER PÅ TUREN.....	12
Kjelsås Folkets Hus (KFH).....	13
Øvre Grefsen Vel (ØGV).....	14
Fondet.....	15
ØGV gikk inn som medeiere i KFH.....	15
Endern (Endeholdeplassen til Kjelsåstrikken).....	17
Trikken, eller som den het: Kjelsåsbanen.....	18
Kjelsåsalleen.....	19
Kjelsåsveien.....	19
VI SER MOT GREFSENÅSEN.....	21
Kjelsås Folkebad.....	24
Kolonial Frydenberg.....	25
Vi stopper ved Jokerbutikken.....	25
Jokerbutikken.....	26
Grefsen Brannstasjon.....	27
Storgården: Østre Grefsen Gård.....	28
Vandcuranstalten.....	28
Øvre Grefsen Gård.....	29
Grefsen Gartneri.....	30
Sverre Enevolds-plass, eller "Jupiter'n".....	30
Grefsenplataet.....	31
AVSLUTNING.....	32

PRESENTASJON AV MEG, ROAR TRYGGAN

Min far var en ihuga vellmann, så jeg må innrømme at jeg er arvelig belastet.

Mine oldeforeldre kom til Mustad, fra Lilleaker i 1884 altså for 140 år siden. Datteren Julie giftet seg med en spikerkløpper fra Moss, som også jobbet på Mustad. De fikk 4 gutter og en datter, hun giftet seg med en arbeidsom kar i fra byen. Yngste av 16, og han var stolt av at han hadde hatt lønnet inntekt fra han var 9 år gammel. Han overtok en avisrute fra tante Elevine eller Tolevine.

De kjøpte seg en tomt på Øvre Grefsen av en kar som hadde samme navn som far, Trygve Andersen. Det ble en grei handel, skjøte og penger ble byttet. Der fikk de satt opp et hus, og jeg kom til verden i 1945 på Berg skole. Født Roar Andersen, men døpt Roar Tryggan etter et navneskifte.

Min 14 år eldre bror Edgar og jeg vokste opp i Revefaret 15, og jeg fant min kjære Anne Grete i Enebakk hvor vi hadde en hytte. Det ble giftemål, og vi flyttet til Revefaret, hvor vi fikk to barn, Rune og Aina, som stiftet sine familier. Vi bor alle på grunn nr.75 bruks nr.625, Hareveien – Revefaret.

Foto av meg.

FØR TUREN STARTER

Før vi begynner å gå, skal vi snakke om Peder Anker, området vi er på nå, gårdene rundt oss og Akerselva ned til Beierbrua.

Turen starter fra Oset parkeringsplass og går til Grefsenplatået.

Peder Anker

Kjøpmannen som ble en Eidsvollsmann, godseier og Norges første statsminister. Født 8. desember 1747 og døde på Bogstad Gård 1824. Gården ble kjøpt 1773 med skog og sagbruk. I 1791 la han til Bærum Verk i Lommedalen og senere også Fossum Verk som lå øverst i Lommedalen. Der var det både gruver og jernutvinning med bruk av store *masovner* som ble fyrt med trekull, for å få fjernet oksygenet i jernmalmen som ble smeltet til jernbarrer / råjern. Han eide også Hakadals jernverk. Det ble laget en vei fra Lommedalen til Maridalen, kalt Ankerveien og en vei fra Hakadal jernverk, som fikk navnet Greve veien, etter hans svigersønn Grev Wedel Jarlsberg. Begge veiene ble laget for å frakte råjern til Hammeren og brensel til å varme opp råjernet. Det ble også laget en vei ned til havnen, for ferdigproduserte varer. Familien Løvenskjold arvet mesteparten etter familien Anker da han døde i 1824.

Hammern

En kjempekraftig **hammer** drevet av vannkraft til å banke glødende jernbarrer ut til stangstål. Det var et ettertraktet jern for produksjon av spiker og andre jernprodukter. Stangstålet fra Hammern hadde så høy kvalitet at det også ble eksportert til England.

Hammeren kraftverk ble satt i drift i 1900 med vann fra Skjærsjøen via Skotske turbinrør av skipsstål som ble klinket sammen på stedet i ca. 3,5 km lengde, Kraftverket hadde fra starten 6 aggregater med en samlet ytelse på 2,5 Mega Watt. Det skulle være nok til å forsyne Oslo by i all uoverskuelig fremtid. Men i 1927 ble de 6 aggregatene erstattet med ett som produserte 5 MW. (1 mega watt er 1000 kilo watt)

Kraftverket, som er Norges eldste og første og som fremdeles er i drift, fikk for noen år siden nye turbinrør av glassfiber. Deler av de gamle rørene var like fine etter 120 år, og noe ble solgt til et lokalt kraftverk i Enebakk.

Foto av Hammeren kraftstasjon.

Margaret Kirken 1250

Margareta av Antioka i Skotland ble helgen etter henrettelsen år 307. Kirken gav navnet til Maridalen. Jeg vil tro at munkene på Hovedøya bygget kirken. For de eide alt av gårder og grunn rundt på Aker.

Munkene på Hovedøya

1.mai 1147 kom abbed Philipus fra Cistersienser Klosteret i England, med 12 munk, og noen lekbrøderede. De var invitert av Viliam i Oslo. Og fikk Hovedøya som tilholdssted. I løpet av middelalderen ble klosteret det rikeste av alle, med 443 eiendommer. Blant annet: Gårdene Bygdø, Bogstad, Frogner, Ullern og Grefsen. Hvordan gikk det til??

Avlatsbrev. Avlat betyr tilgivelse eller ettergivelse av straff for en syndig handling. Paven i Roma hadde funnet en grei måte å få inn litt penger. Du betalte deg ut av evig pinsler i skjærsilden. Også vanlige folk kjøpte avlatsbrev av ivrige selgere: Så fort pengene i kisten klinger ... sjelen ut av skjærsilden springer.

21. januar 1532 Kong Fredrik av Norge og Danmark lot dette gå, men kommandanten på Akershus synes at nok var nok. Han gikk til nattangrep på munkene, drepte de fleste, fanget abbeden og gjorde Lekbrødrene til leilendinger rundt på gårdene, som Kongen og Kirken delte mellom seg. Det ble til Krongods og Kirkegods. Og det ble slutten på Klosterets virke i 400 år. Gårdene ble etter hvert solgt til private.

Maridalsvannet

Oslos største vann med et areal på 3,89 km² og ligger på 149 moh. Den største elven kommer fra Skjærsløen, Skjærsløelva og den andre heter Skarselva og kommer fra Øyungen, og den renner ned i Dausjøen. Begge elvene var hovedveien for tømmeret som ble hugget i Nordmarka. Elveløpene ble utbedret med murer og tømmervegger for å slippe tømmervaser. Stokkene ble samlet i store lenser og slept over Maridalsvannet, Der ble de sendt videre ned Akerselva, til Sagadammen, eller tatt direkte opp på land på baksiden av sagbruket, hvor det ble anlagt et anlegg for fjerning av barken på stokkene.

Oset vannbehandlingsanlegg

Det dekker ca. 85% av byens vannbehov. Leverer 95 millioner m³ i året eller 3000 L. pr. sekund. Men før i tiden rant det 5 ganger så mye vann i elva som nå.

Historieutvikling

1600 - et vanninntak v/ Vøyen med uthulte trestammer til rør. 1720 nytt vanninntak til byen.

1860 - møkkete elv, nytt vanninntak ved Bjølsen. 1867 for mye møkk i vannet, nytt vannverk med overflatevann fra Maridalsvannet. Vannet var kun for Oslo by. Aker fikk vannet fra Nøklevannet.

1920 - Nytt renseanlegg, (steinhuset) med vann fra 12 meter dyp, vannet ble silt og klore. Og pumpet inn i en 3 km. Lang råsprenget tunnel i Grefsenåsen, opp til et basseng v/ Akebakkeskogen som fremdeles er i bruk, for å få nok trykk til øvreliggende områder av byen.

1951 - Ny stor fjellhall på 28800 m³

1976 - Nytt renseanlegg, vannet ble 100% rent, kunne nå brukes på skip som besøkte Oslo. Og nå er det full fres igjen med 2 nye store rør til byen, og mer vann fra Holtsfjorden.

Nordbanen

Togstrekningene som ble åpnet 2 ganger. 1900 ble toglinjen åpnet for strekningen Grefsen, Jaren til Brandbu. Deretter strekningen Oslo Ø Jaren Gjøvik, med sidespor til Reinsvoll og Skreia, for tømmertransport. Det ble også laget en strekning over Tonsåsen til Fagernes. Den var så bratt at de måtte bruke 2 lokomotiver for å komme opp. Med så kom Dovregubben! Den var Norskprodusert på Hamar av Thune mekaniske verksted. 7 stykker damplokomotiver ble laget i 1935.

Gåte

Langt er det,
sort er det,
24 bein har det,
og stålnett på glassøyet.

Hvilket lokomotiv var det??

(Jo, det var dovregubben, det!)

Dovregubbene ble tatt ut av drift i 1954 på grunn av stor forurensning. I forbindelse med byggingen av toglinjen måtte det settes opp flere steinmurer, ved Nydalsdammen og ved Oset. Steinene ble hentet i Grefsenåsen, fraktet ned Åsveien og fram til Jernbanelinjen. Åsveien fikk etter hvert navnet Myrerskogveien, og Kurveien mot Oset fikk navnet i forbindelse med Myrer Borettslag.

Fjellstad Kafé. Husmannsplass fra 1880. Her fikk vi komme inn å varme oss om vinteren når vi lekte i bakken her. Varme stive votter på svartovnen og kanskje en kopp varm sjokolade.

GÅRDENE RUNDT OSS

Grefsen gårdene var de største her oppe. Vestre Grefsen g.nr 73. og Østre Grefsen g.nr 75. Disse ble delt opp med arv og salg. Vi fikk etter hvert gårdene: Midtodden, Øvre og Nedre Oset, Myrer Gård, Øvre Grefsen Gård, Engebråten Gård.

Kjelsås Gård, g.nr 72 fra Engebråten gård til Oset, og de eide del av Akerselva fra Oset til Grønvold. Kjelsås gård var en opprinnelig en husmannsplass under Store O. De laget et sagbruk som lå på sletta ved Sagadammen, og en kolonial: Kjelsås Landhandleri, som lå inntil jernbanebrua.

Prestegrefsen var eiet av kirken, og ble brukt som innkvarteringssted ved geistlig besøk. Prestegrefsen var nærmest et lite småbruk, som lå i Kjelsåsveien nr. 24 B.

Brekke gård ligger på den andre siden av elva, på hjørnet av Maridalsveien og Kjelsåsveien. Der ble det bygget et jaktslott av Peder Anker.

AKERSELVA

Elva var kraftkilden til den nye industrien som vokste opp, og det ble kamp om vannet. Sagbrukene ville ha sitt, og fabrikkene likeså, det ble bygget demninger i alle de store vannene i marka, for å regulere vannmengden. Kornmøller var det mange av, og mange sagbruk. Og med den industrielle revolusjonen, ble det fart i sakene.

Husmannsplassen Grønvold. Småbruket lå under Kjelsås Gård, på toppen av en fin gresslette ned til elva. Det var badeplassen vår, og når vi selv fikk barn, så var det der vi møttes i varme sommerettermiddager, med mat og hygge med kjente og bading for store og små.

Kjelsås Bruk var en stor spiker og ståltrådfabrikk med kraftstasjon som ble etablert i 1855. Da var alle fossefallene langs Akerselva utnyttet til industriproduksjon. Grunnlegger og første eier var kjøpmann Schmelck. Han fikk laget en demning nedenfor Grønvoldstangen for å skaffe nok vanntrykk for turbinen i fabrikk. Med en fallhøyde på vel 2 m. klarte den å yte ca. 5,5 HK som var nok til å drive maskinene. **1HK. er 75 kg. løftet opp 1 m. på 1 sekund.**

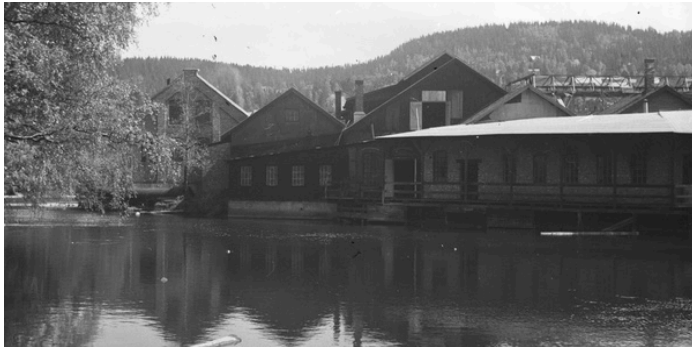

Foto av Kjelsås Bruk.

O Mustad & sønn

O Mustad & Sønn overtok fabrikken i 1884. De flyttet hesteskospiker produksjonen hit fra fabrikken på Lilleaker. Det ble mange nye arbeidsplasser for stålprodukter, de laget blant annet kjempespiker til å feste jernbaneskinner. I 1920 var det 250 som var ansatt ved Mustad på Kjelsås.

Fabrikken var først drevet med turbiner og reimdrift fra turbinene, først en på 150 HK. senere kom 3 til på 50 HK hver. Vannkraften kom med turbinrør fra en demning som ble laget nedenfor Grønvoldtangen. Så kom strømaggregatene. Farlige reimer ble byttet ut med elektromotorer og de fikk godt lys med lysbuelamper, 2 kullelektroder med en vedvarende gnist imellom.

En annen stor produksjon hos Mustad var *Skobespar*, runde kraftige tegnestifter med 4 pigger som ble banket ned i Beksømstøver mm. 12.000 esker pr. uke ble max produksjon. Det var 2 branner på fabrikken og under krigen ble en sabotasjesprenging gjort på **Jernløkken Mekanisk Verksted**. I huset som Tiger karateklubb disponerer nå. Elevene på Kjelsås skole ble tatt ut på gangen, for sikkerhets skyld.

Mustad ble avviklet rundt 1965, og solgt til Kommunen i 1970 og det ble tomt til Teknisk Museum, som sto ferdig i 1986. Mustad hadde mange arbeiderboliger og noen er vernet.

Historie

Mor fortalte om at i Storboligen, som rommet rundt 8 familier, så var det to gode vennepar, som ville bytte ekteseng. Men den ene familien hadde en unge mer enn den andre, løsningen ble en radio som mellomlegg.

Vi fortsetter nedover elva

Heger plastikk. Ragnar Heger etablerte plastikkbedriften i 1946. Etter 2 år var det ca. 40 ansatte der, og de laget småartikler som knotter og spoler til radiofabrikkene. Fabrikken lå på tomta til Mustad der hvor teknisk museum ligger i dag. De ble kjent for de grønne EP-platene, og de i mange farger for EMI. Vi ungene lette etter defekte plater som var kastet på fyllinga, og kanskje vi kunne finne en som vi fikk en strofe ut av. Fabrikken ble nedlagt i 1967.

Fisutstua lå på høyre siden av gangveien langs elva, akkurat der den krysser Kjelsåsveien, bak bussholdeplassen. Det vokser fremdeles busker på den lille haugen hvor stua lå. Navnet fikk stua på grunn av at arbeidshestene til Mustad hadde sin hvileplass der. Tunge turer fra byen, og bratt nedover fra Maridalsveien gjorde at de fikk mye luft i magen, og det måtte ut.

Brekke sagbruk lå på Brekke Gård, Elva ble demmet opp, og et stort kraftverk ble bygget, det skulle drive sagene som ble plassert på toppen av den høye skrenten over elva. For å frakte tømmeret opp ble det laget en KJERRAT, en bane med 2 løp som dro stakkene opp til sagene.

Til å begynne med var det tau fra turbinen som ble brukt som kraftoverføring. Senere ble det elektrisk, og arbeiderboligene var de første i Oslo som hadde strøm i leilighetene. Tømmerfløtingen stoppet i Skarselva 1963 og siste fløting ned Skjærsvøelva 1972.

Brekke Sagbruk ble nedlagt i 1963 og det ble slutten på 400 års sagdrift i elva vår. Løvenskjold samlet nesten all sagbruksdrift på Fossum Bruk v. Bogstadvannet.

Historie

Om han Karl som plukket vedkapp til fyring. Så kom sagmester Thaugland: "Nå Karl hvorfor plukker du bare høvlede materialer??" "Jo" svarer Karl, "det er for de at Omen min hjemme er så veldig bortskjemt, vil bare ha de høvlede". Karl ble etter hvert pensjonist, og de fikk fortsatt plukke ved, men nå tok Karl bare uhøvlede materialer, Thaugland kom og så dette og sier "Du Karl, Hva har skjedd med omen din?", "Ikke noe", svarer Karl, "nå er jeg pensjonist, og har tid til å høvle plankebitene sjøl".

(Omen = ovn)

Tvers over elva lå Kjelsås sagbruk, som var eiet av Kjelsås gård. Det lå på den fine sletta ved Sagadammen eller Brekkedammen som det heter. Ekspedisjonshuset ble revet januar 2024 – Nye toaletter.

Frysja er et norrønt navn for brusende elv. Det ble laget en vei fra Kjelsåsveien mot Svendsenga til Maridalsveien, og den fikk navnet Frysjaveien. FRYSJA var ikke et stedsnavn, men det har det blitt.

Stilla er en mye brukt badeplass ca. 100 m. nedenfor Stillatorget. Stedet har en istidskurt fjellskalk som strekker seg ned til elva. Der var det 2 store kulper, som var fine å bade i, men også farlige. Det var flere drukninger der da jeg var liten. En liten brannbil, med båt på taket. De brukte en dregg for å lete.

Nydalsbakken er en hoppbakke med ovarennet på den ene siden av Maridalsveien og unnarennet ned på den andre siden av veien og med platting over elva. Onkel Alf og Kronprins Olav trente i samme bakken i en periode.

Nydalens Compagnie, tekstilbedrifter. Bygget Nydalsdammen, for å samle nok vann til fabrikkens turbiner.

Christiania spigerverk med stålvarer av alle slag. Spigerverket hadde to store elektrosmelteovner, som smeltet skrapjern og råjernet til stålproduksjonen. Spigerverket brukte like mye strøm i 1970-årene som Drammen by.

Idun gjærfabrikk på Bjølsen.

Bjølsen valsemølle 1884 ble Norges største hvetemølle.

Lilleborg Fabrikker såpekokeri fra 1833.

Bentse brug var Norges første papirfabrikk.

Myraløkk og Myrens verksted, som reparerte maskiner til andres fabrikker i 1914.

Glads Mølle fra 1736 var en Papirmølle, den var eiet av Vestre Grefsen Gård. Papirmølla lå i den gule trebygningen tvers over Sagene bad, og er den eldste bevarte bygningen langs elva.

Hjula Veveri og Vøyens Bommuldspinneri fra 1855. Ligger ved fossen ved Beierbrua. Skredderen, Anders Beier, eide brua i 1671 og den ble gjort om til kjørebru på 1800-tallet.

Hønse Lovisas hus. Dammester boligen, fikk navnet etter Oskar Braathens fortelling om kvinnen som tok seg av fabrikkjentenes små barn. Huset fikk navnet da det ble kafe.

Da stopper vi der, og når vi kommer hjem, så kan vi lese bøker av Oskar Braathen om arbeidsfolkene i Christiania.

Må ha med at rottene som bodde ved elva skiftet farge på pelsen, alt etter hvilken farge som ble brukt på fargeriet på bomullsspinneriet.

VI BEGYNNER PÅ TUREN

I **steinmuren** her borte i veikrysset, ved Midtoddveien 25, ser vi 3 offergroper fra Bronsealderen for ca. 3000 år siden. Steinen er registrert og vernet. Stenen er funnet på tomten og plassert her av eieren. Skålgropene ble laget i stølsområder, der hvor buskapen ble samlet og melket.

Foto fra veien utenfor Midtoddveien 25 som viser stenen foran venstre kumlukk.

Vi går opp til krysset Rønningveien x Jetteveien. Rønningveien går opp til det som tidligere het Maridalen Turist Hotel, og Jetteveien fikk navnet etter en stor Jettegryte som lå her oppe. Historien forteller at et fjell fra Myrer gård falt ned i Jettegryta, og hullet ble fylt igjen.

Kjelsås Folkets Hus (KFH)

Kjelsås Samvirkende Arbeiderforeninger ble stiftet i 1914. De kjøpte et møtelokale som lå på tomte til Mustad. **Villa Elvely.** Det ble fort for lite, og de bygget et nytt hus i Myrerveien. Det sto ferdig 1. mai 1919. Det ble bygget et tilbygg i 1931 og ytterligere et tilbygg i 1939. Valhalla kino var i drift fra 1923 til 1969, men skulle du se skrekkfilmer, så måtte du dra til Svettefjern, Grefsen Disen Velhus.

Foto av Folkets hus på forskjellige tidspunkter.

KFH var og er vårt områdes samlingsstue, her var det revyer. Innkommested for Vidarløpet som gikk i Nordmarka, juletreffester i hele januar og lokaler for Framlag og Leikaringen, diverse sangkor, korps og møtelokaler for alle lag og foreninger med ditto fester. Det var også revygruppe der hvor min bror Edgar var med, og de hadde flere vovede tekster og sanger, blant annet om en kvakksalver, som fikset alt for penger, også graviditeter. TV kom og det dabbet av med de sosiale aktivitetene. Vestre Grefsen Vel og Kjelsås Vel ble etterhvert avviklet.

En dag i 2005 sto Terje Bjerke, som var kasserer i KFH og som jeg kjente, på trappa mi, jeg var da leder i ØGV. Han sa: "Hei Roar, kan du få Vellet til å spytte inn noen penger i KFH. mot en eierandel i huset?"

Øvre Grefsen Vel (ØGV)

ØGV ble stiftet 1929 med Formann Marinius Wendel, Viseformann Tor Iversen, sekretær Johan Rasten, kasserer Olai Flaten og styremedlem Johan Anderson. Styret måtte gripe fatt i oppgaver som sto i kø: Et dårlig privat veinett som måtte vedlikeholdes, utvides og eventuelt brøytes. Det var grønne eller blå veiskilt, som indikerte om det var en privat eller kommunal vei. Veibelysning manglet. Vann og kloakknnett var mangelvare, det var kun en kommunal vannledning. Den gikk ned Nordhagaveien. I Revefaret måtte de grave grøften selv, på dugnad. Området under åsen hadde problemer med overvann. Postfunksjonen var fraværende.

De måtte samarbeide i vel, og det skapte samhold. Vellets område var innenfor Øvre Grefsen Gårds grenser. Øvre Grefsen la ut tomter for salg. De som kjøpte tomt, måtte selv avgi grunn til veiene. Det ble etter hvert mange hytter i området, i påvente av å få bygget et ordentlig hus. **Det ble et behov for å samle seg i en velforening.**

Det ble samlet inn penger på alle mulige måter, St.Hans fester på Myrerjordet, med pølsebod i porten hos oss, dansegulv, med inngangsbillett mm. Skirenn og hopprenn i Vellbakken. Vellet hadde eget damelag som kjøpte en støvsuger, som ble leid ut. Og Juletreffest for barn og egen fest voksne på KFH. Vellet hadde eget Blanda sangkor. Gateskiltene hadde enten blå eller grønn bakgrunn, alt etter om de var kommunale eller private velveier.

Vellet kjøpte en tomt i Kurveien nr. 9, hvor det skulle bygges et Velhus, det ble liggende brakk. Tomta ble solgt til Moderne Bygg i 1984 for kr. 910.000, pluss at Moderne Bygg også skulle lage en fin trapp opp til Lachmannsveien fra Myrerskogveien, den sto ferdig samme år, med 3 lysmaster.

Til Årsmøtet i 1999, var det ikke kommet noen forslag til ny leder og kasserer i Vellet, Svigerdatter, Anne Mette, tok jobben som kasserer på sparket, Mette Frydenlund tok sekretærjobben, John Stensgaard ble nestleder og jeg gikk inn i formannsjobben. Det ble en fin periode på lovbestemte max tid 6 år, med et godt styre, som laget grillfester og turer med fulle busser. Vellet hadde da en god fan Club.

Fondet

Det ble vedtatt på et ekstraordinært årsmøte 29. mai 1984. Øyvind Enersen var formann på denne tiden, og sammen med sitt styre landet han salget og klarte å lage statuer for pengene. De skulle stå på bok, med sikker rente, og kun **netto renteoverskudd** skulle være tilgjengelig for bruk. På den måten ville verdien stå fast. Renten var på den tiden ca. 16 %.

I dag er fondets størrelse på 1 million 966 tusen kroner. Fondet var så bra laget at det står støtt den dag i dag, med unntak av en liten lovendring som ØGV leder, Torbjørn Togstad, ordnet. Det ble brått slutt på renter på bankinnskudd. Han fikk til at vi kunne bruke litt av ordinær renteinngang til å drifte vellet. Nå er bankinnskuddsrenten stigende igjen, og fondet vil snart virke som normalt.

ØGV gikk inn som medeiere i KFH

Etter 2 år i 2007 gikk ØGV inn med 300 tusen, tilsvarende 10% eierandel. Vellets nye leder, Torbjørn Togstad, sørget for å få inn frivillighetsmidler fra Oslo kommune med **194 tusen kroner**. KFH ble oppgradert med varmepumper, nytt kjøkken, nye gulv, audioutstyr mm. Huset ble attraktivt, og det ble stor pågang for utleie. Huset rommer nå også en åpen gratis barnehage hver dag for hjemmевærende foreldre med små barn.

Det har vært 2 store skader på huset i de 10/15 årene som Terje og jeg driftet huset. Det første var grunnmuren under inngangen som ble trykket inn av ustabile jordmasser, det ble ordnet på dugnad med hjelp av entreprenør Dahl på Kjelsås Gård, og et nytt rom i kjelleren ble laget med nytt gulv, tak og vegger. Neste store sak var langveggen under salen, mot Myrerveien. Den ble også trykket inn. Jobben måtte settes bort. Og den siste hendelsen var flommen i 2023 som fylte kjelleren med vann.

En Drivendes kar for velet, også etter formannsperioden.

Torbjørn Togstad, sammen med hjelpere, sørget også for å få høyspentledningen nedgravd, han fikk også til å få oppgradert Myrerjordet, slik vi kjenner det i dag.

ØGV prøvde i 1970 å få til noe lignende, men KIL sa NEI, jordet skulle bare være for fotball. Men Torbjørn klarte å lage avtaler med KIL og kommunen. Og i dag står også skøytebanen der, nesten helt ferdig. For alt dette har han fått en hederspris fra Norges Velforbund, æresmedlemskap i ØGV og sist på årsmøte i år en hederspris fra Vellet, med et gavekort.

Julegrantenning

ØGV deler på ansvaret om julegrantenningen på Myrerjordet med Grefsen LIONS, hvor Torbjørn også har en finger med i spillet. De første årene det ble avholdt julegrantenning var foran eldresenteret, i regi av ØGV, Kjelsås Vel og Vestre Grefsen Vel. Kjelsås Vel la inn årene etter 100 års drift. Eldresenteret ble stengt, og ny plass ble etablert av Torbjørn.

Det samler mange familier til gløgg og pepperkaker, og gang rundt juletreet 1. søndag i advent. Kjelsås skoles musikkorps og Kjelsås skoles barnekor spiller og synger, og lyden kommer fint ut av tidligere kasserer Halvor Flodens forsterkeranlegg.

Trappa

ØGV eier trappa, og den har fått flere store oppgraderinger. I 2023 ble den øverste delen byttet ut på dugnad, noe som sikret tryggere ferdsel. I 2004 var forrige store oppgradering, med fullrenovering, pris kr. 347060.- ØGV var byggherre. Mangeårige leder for ØGV, Nina Christiansen, har i alle år sammen med ektefellen, Jan, passet på trappa, både med måkehjelp og vedlikehold. En stor honnør til dere begge.

Nye fine veltavler

Vellet fikk også i år satt opp fine Veltavler, for oppslag om velets aktiviteter.

Viktig lovendring

Før var det kun de som bodde innenfor vellets grenser, som kunne bli medlem, det kom nå en ny endring av loven, den lyder slik:

§2 MEDLEMSKAP

Personer over 18 år, som føler at de har en tilknytning til ØGV, kan bli medlemmer. Dette gjelder også om de bor utenfor vellets grenser.

(Da blir det lettere å holde medlemstallet oppe)

Turen fortsetter videre mot Endern.

Endern (Endeholdeplassen til Kjelsåstrikken)

Rødbua, kiosken på hjørnet Myrerdraget x Midtoddveien var et naturlig samlingsted om kvelden. Her fikk vi kjøpe en sig. for 25 øre.

Kjelsås skole fra 1917 med rundt 200 elever. Allerede i 1920 var det 309 elever her. Høsten 1933 kom en ny fløy med vaktmesterbolig, gym og sløydsal og skolekjøkken samt tre nye klasserom. Elevtallet fortsatte å vokse, og det ble bygget to paviljonger, der gikk jeg. Og så ble det mer bygging etter hvert.

Konditoriet og bakeriet til Jonsen, her fikk vi kjøpe 25 øres iskrem, 2 øres karameller, og 1 øres hjemmelagde mus, med hyssinghale, samt kakesmuler i kremmerhus for 10 øre.

Aksel frisør hadde salong mot Asbjørnsens vei, han var onkelen til Freddy på platået.

Fossum stedets Kolonial lå i huset der hvor det var en dyreklinikk. Nå er det et legekontor. Hos Fossum handlet folk flest på bok, og det var mulig å handle litt ulovlig etter stengetid.

Børsum trikotasje var stedets motebutikk. Det lå i det huset som nå har frisersalong. Det var drevet av to søstre, og var veldig godt besøkt.

Kjelsåsmyra. Under krigen, etter en vellykket sprenging av tyskernes to avanserte hullkortmaskiner, utført av Oslogruppa og Sønsterby. Maskinene skulle brukes til å plukke ut egnede norske ungdommer til Østfronten. Det var en norsk ingeniør som kunne reparere den ene maskinen, og han kom med trikken, og han gikk gjennom myra. Der ble han likvidert av gutta på skauen. Saken er å lese om på hjemmefrontmuseet: Likvidasjon nr. 36, 14. august '44.

Allrik Ørn. Han satt i myra, da jeg var gutt, og drakk bakkøl sammen med sine kompiser. Allrik var et løpefenomen som var tatt under vingene til Audun Boysen, han sa: "se på Allrik når han løper, han løper på tærne." Allrik skulle et år være med på et langløp i Trondheim, han tok beina fatt, og løp til stevnet, og tilbake etterpå. Han skrøt av at han hadde uoffisiell verdensrekord i å løpe fortest ned Morellbakken.

Wenche Myhre. På den andre siden av myra ligger Myrerveien og Kurveien. Nederst i Kurveien bodde familien Myhre. Far på trekkspill, Reidar på klarinett og Wenche som

vokalist. De øvde ofte i trappa, for der var det så god akustikk, og naboene kom med kaffen sin for å høre på.

Trikken, eller som den het: Kjelsåsbanen

Byen hadde 3 baner: Holmenkollbanen, Ekeberg banen og Kjelsåsbanen. Dette hadde med høyden over havet å gjøre. Strømforbruket var genialt; bruke strøm på vei opp og levere tilbake på vei ned.

Trikken gikk kun til Storo i 1902, først i 1934 kom trikken helt opp til Kjelsås. Men det var kun et enkeltspor fra Glads vei til endeholdeplassen.

I 16:30 tiden 11. februar 1935 **smalt det** i tett tåke. Begge trikkene hadde full fart, og med hengere. 2 døde, og flere skadet. Som sikkerhet, etter dette, ble det laget en stafettpinne, som trikkeføreren skulle ta med seg. Pinne på plass, ta pinnen, *KJØR*. Ingen pinne i stativet, trikk er innenfor, *VENT*.

Dobbeltsporet kom på plass før julen i 1936. Trikken gikk på jordene fra Disen og opp til endeholdeplassen, de som ville bygge hus langs trikketraseen, fikk billigere tomter på grunn av støyen. En trikkestall ble bygget der trikken snudde. Da jeg var gutt, så ble prototypen til T-banen bygget der inne.

Vi gutta hadde mye gøy med trikken ved trikkesløyfa. En eske fyrstikker, ble til det fineste maskingevær lyd man kunne tenke seg. 5 og 5 fyrstikker i passende avstand. Det smalt av krutt når trikken kjørte over, og vi la ut 5 øringer og 2 øringer på skinnene, for å få de valset ut til tynne kobberskiver. Om vinteren, hvis føret var bra, så hektet vi trikken. Med glatte beksømsko på beina, og med mange skobespar under helen kunne vi hekte helt fram til Stadion holdeplass. Men ikke lenger, for der startet Grefsenveien.

I 2002 ble Kjelsåsbanen nedlagt på grunn av dårlig skinnegang og en liten vilje til å satse på trikk. ØGV var tidlig ute med protester, og allerede til årsmøtet hadde vi invitert Naturvernforbundet som viste oss hvor lang rekken med privatbiler ville bli om vi ikke fikk tilbake trikken. Folkeaksjonen for Kjelsåstrikken så dagens lys, og vi jobbet intenst med å påvirke politikere i Oslo. I 2004 var nye skinner på plass, og fornuften hadde seiret.

Kjelsåsalleen

Her var og er det kolonial for medlemmer, "kooperativen", med kjøpeutbytte. Det var trikkeholdeplass, som i dag: Kjelsåsalleen. Det var en gang en allé herfra ned til Kjelsås Gård. I Midtoddveien holdt tannlege Odd Brathole til, og hans sønn Eirik overtok praksisen der, før huset ble solgt, og han flyttet til Stillatorget.

Roald Andresen eier av Kjelsås Elektriske startet en forretning i Kjelsåsveien 115. På 50-tallet bygde han en stor forretning i Kjelsåsveien, i det store huset som nå rommer Malercompagniet. Der ble det vist *FJERNESYN* i vinduet. Hundrevis sto og så på rullende bilder, gullfisker og Teknisk 10 minutt.

I huset nedenfor hadde Dr. Willersrud sin praksis. Han var en Milorgmann under krigen, noe som var nyttig å ha. Mitt første og andre besøk hos han, som jeg kan huske, var å få fjernet grønne erter i nesa, som hadde begynt å spire. I Kapellveien bodde Finn Andresen med familie. Han kjørte lange armeringsjern for Christiania Spigerverk. Han hadde to store biler, og en datter som skulle bli en kjendis her oppe: Kirsti Nordbyhaug, med sangkor og trimgrupper. På Storo var en fin jernvarehandel, som ble til Runes Minivarehus, som fikk navnet etter eierens sønn. En annen kjendis i nabohuset var Nora Brockstedt. Hun sto ofte om sommeren, med vinduet åpent og sang av full hals.

Kjelsåsveien

Willersrud kjøpte to tomter, på den ene bygget han et fint hus med legekonsultor i 1. etg. Den andre tomte står urørt. Dr. Frei overtok etter Willersrud.

Makaber legekonsultor-vits

Gamle Hansen kommer inn til legen for å klage på smerter i brystet.

"Dette går bra", sier legen, "ta disse to Globoidene nå, og gå hjem for å hvile, er du ikke bra i morgen, så kommer du tilbake".

"Takk" sier Hansen, og svelger tablettene, og går ut på venteværelset.

KLASS, der ligger Gamle Hansen.

Legen roper: "SØSTER, SØSTER! Kom her for å hjelpe meg med å snu Gamle Hansen.

Det må se ut som om han var på vei inn til oss."

Borgen, også kalt "Kjelsåsslottet" i Kjelsåsveien 118 er bygget i pusset mur, med eget tårn og brystvern rundt på taket. Borgen fikk navnet Villa Rosenborg , og sto ferdig i 1926. Eiere var Hans Madsen og Rigmor Adele, et ektepar fra Danmark. Det gikk rykter om at de var spiritister.

Foto av Villa Rosenborg

Kjelsås Elektriske i Kjelsåsveien 115, her kom det en herrefrisørsalong da de flyttet.

Politistasjonen i Kjelsåsveien 116. Den ble opprettet 1919 i Villa Bekkevold som er fra 1900. Den skal nå flyttes til Myrerskogveien x Kjelsåsveien. Her var det 2 leiligheter for politiets ansatte, med kontor i 1.etg. og med et lite arrestlokale i tilbygget. Stasjonen tilhørte Aker politidistrikt, nedlagt i 1957.

Foto av Kjelsås politistasjon.

Bedehuset

Normisjon eier bedehuset, men det er nå leid ut for 10 år til *Hellige Halvard Ortodokse Menighet*. Bedehuset hadde over 90 års drift, først på Mustadtomta i 1892, og i 1921 fikk de en tomt i Myrerveien 4 hvor de bygget. Bedehuset ble også interimkirke for distriktet. Her var det også Søndagsskole som barna gikk på. Jeg kom gråtende hjem derfra, og sa at der ville jeg ikke gå mer, for jeg var redd for at de ville døpe meg. Her var det barnehage i mange år, og lokalene leies ut til øvingslokale for Kor 21. Nærmeste nabo er forfatteren Bjarne Rønning.

Lærerboligen i Kjelsåsveien 111. Det var her den første Kjelsås skole hadde sine lokaler i 1881 med 40 barn. I 1905 ble det for mange elever, og de måtte begynne på Grefsen skole, det varte i 10 år.

Eldresenteret, eller som det het: **Grefsen – Kjelsås seniorsenter**. Kuben62 +, Legekontor mm. ALLE måtte ut av huset i full fart, i 2017. Det skulle rives, for å bygge nytt og fint til høsten 2018. Nå er det endelig på vei ned, i mars 2024.

VI SER MOT GREFSENÅSEN

Her troner **Grefsenkollen restaurant** på toppen. Den ble bygget av Ringnes Bryggeri, som en sportsstue 1927. I 1934 ble Grefsenkollen overtatt av Aker kommune vederlagsfritt, mot at det kun skulle serveres Ringnes øl her. Siden 1984 har restauranten vært i privat eie.

Trollvannshytta ble solgt til Redaktør Schibsted i 1887 den ble til Trollvannstua.

Jaktslåttan

I 1888 bygget Iver Bredeo en jakthytte på Lachmannsfjellet. Det er fremdeles hus der, nye og fine. med en bratt bomveg fra Grefsenkollveien og opp. Han sørget også for at Grefsenåsen ble bevart for friluftsliv.

På vei nedover kommer vi til **Trollfaret**, øverste grense for hus i Grefsenåsen. Lenger ned møtes Grefsenkollveien med Lachmannsveien. Lachmann var en tidligere eier av Vestre Grefsen Gård i 1721.

På Kjærkefjellet, med utsikt over byen lå **Grefsenåsen kapell**. Den var flyttet hit fra Jubileumsutstillingen på Frogner i 1914. En liten blindvei inn mot åsen heter Mikael Hertzbergs vei. Han var prest i Tøyen menighet.

Foto av Grefsenåsen kapell (fra jubileumsutstillingen 1914)

Bekken fra Gulldalen og gangveien opp. Her renner bekken nedover fra tomte til Bekkelund, og ned under Myrerskogveien. Her var den mest brukte stien opp. ØGV var tidlig ute med å lage stien mer farbar, med planker og lemmer over de vanskeligste partiene.

Bekkelund i nr. 16, lot ØGV, ved et makeskifte, få en del av sin tomt til å lage en ordentlig sti opp. Så ØGV eier et stykke på ca. 3 meter bredde av tomte til Bekkelund. Det nedenfor er i kommunalt eie.

I **Åsveien** ble det sprengt ut store haller, her skulle det bli tilfluktsrom, og lagerplass for sivilforsvaret. Der inne ble det også laget flere toalettrom. Det var et spennende sted å utforske for oss. Det ble sprengt ganske hardt, for en morgen kom en stor stein susende over jordet, og traff husveggen hos oss, rett under kjøkkenvinduet hvor broderen satt og spiste frokost. Nå i dag er det **jeger og fiskerforeningen** som disponerer anlegget.

Kurveien fikk navnet etter de som var gjester på vandcurastaldten, de gikk turer langs åsen. *Vandcurastaldten kommer vi tilbake til.*

Da jeg var gutt hadde Kurveien 4 hytter mot åsen. **KOREA-berget** lå bak nr. 15. det var en ravine oppover fjellet med store steiner, og der lekte 2 brødrepar. **Knut Svendsen, Odd Melle, Rolf Melle, Egil Svendsen og Anker Melle.** Foran Koreaberget lå en liten hytte. Med vannpost i Kurveien. Enken som bodde der med sine 3 døtre fikk tilbud om å selge hytta, mot at hun skulle få en tipp topp innredet leilighet, som hun kunne bo i, så lenge hun levde. Døtrene ville at leiligheten skulle bli i familiens eie.

Kurveien sluttet der Hareveien kommer opp bakken (Andersbakken). Der var det en søppelfylling som ble fylt igjen når blokkene ble bygget, da ble veien sammenhengende ned til Myrerveien og fikk navnet Kurveien i hele sin lengde.

Myrerskogveien ble også laget på den tiden. Bekken rant før det bak Myrer Gård, og langs tomta til Løvli i Myrerveien, og ned mot elva. I tomteskjøtet til Løvli, og andre i Myrerveien står det at de hadde båtrett, det var tillatelse til å ha båt i Maridalsvannet.

Så nå må vi få drept myten om vannet på Myrerjordet.

Der har det aldri vært annet enn bekker som kom fra Grefsenåsen.

Trygdeboligen, eller Myrer Omsorg Pluss som det heter i dag har 14 etasjer med omsorgsleiligheter og servicetilbud til beboerne. Det ble bygget på slutten av 60-tallet.

Hareveien. Grensen mellom Myrer Gård og Øvre Grefsen Gård. Hareveien hadde 2 hus, det var nr. 1 og 3, i dag er de nr. 9 og 25. de som hadde tomtegrense mot Hareveien måtte avse hele veiens bredde fra sine tomter. Vi betaler fremdeles kommunale avgifter etter det opprinnelige tomtearealet.

I Hareveien nr.1 bodde Iversen, som var med på å stifte Vellet, og i nr. 3 sto en stor fin hytte, som Vognmann Syver Syvertsen eide. Han brukte tomta og hytta som landsted, og hagen var full av trær og bærbusker. De eide et pent hus i Fredrik Gladsgate på Sandaker.

Syver var en Vellmann, og slik ble også hans barnebarn, Dag Syversen.

På Myrerjordet, langs veien ble det satt opp snøskjermer om høsten, for å sikre at ikke veien skulle føyke helt igjen om vinteren. Jordet var lekeplassen vår, med bekker med frosk og vannløpere. Høye planter på 90 cm. Som heter «Fredløs» de ble trampet ned til lange ganger og rom. De vokste nedenfor Nordhagaveien. På hjørnet i nr. 7 holdt skomakerbrødrene Øen til, med et stort fint verksted.

Nå går vi fra Eldresenteret.

Kjelsås Folkebad

Foto av Kjelsås folkebad.

Kjelsås folkebad lå på hjørnet av Kjelsåsveien x Myrerskogveien. Badet stod ferdig i 1940, men det ble drevet av NS-folk, og det ble boikottet av de med Nisselue og binders i jakkekraven. I 1945 var det full drift, så lenge det var behov for denne kommunale tjenesten. Badet ble revet, og tomten het Badehustomta i mange år.

I en av de kommunale gårdene på den andre siden bodde Kjell. Han var en tallhusker. Han var agent for Det Norske Pengeotteriet, solgte hellodd og halvodd på alle arbeidsplassene rundt om, og når det var trekning, tok han runden rundt til de som hadde vunnet, og kunne stolt fortelle at på ditt loddnummer slik og slik, var det en gevinst på så og så mange kroner.

Kolonial Frydenberg

De eide travhester som gikk på løkka bak butikken, og det var et fint keramikkverksted i kjelleren. Lokalene ble overtatt av Søgaard Elektriske & Co. Rett over veien, i nr. 100 bor familien Markhus. Faren til Svein kjøpte huset, som var en del av Slemdal skole. Det ble satt opp her i Kjelsåsveien, med planer om å bruke huset til internatskole, men på grunn av krigen ble det gjort om til en 4 mannsbolig.

Vi stopper ved Jokerbutikken

Her ser vi mot åsen, og i Grefsenkollveien nr. 23 var det sprengt ut hundrevis av kubikkmeter med stein, som laget et dypt innhugg i fjellet. Jeg tror at **Ulven Gård**, som var gode på pukkverk, hadde kjøpt rettigheter av Øvre Grefsen Gård til uttak av steinen. Det ble det bygget en stor blokk med 88 boliger.

På den andre siden av veien lå **Grefsensetra**, et utfartssted i særklasse, med belyst hage, og med mange bord for servering Grefsensetra var først en husmannsplass under Østre Grefsen Gård, med navnet «Fjellstua». Setera brant ned til grunnen 1.januar 1988.

I skråningen nedenfor lå **Sandtakskogen**, et eldorado for gutter, med hjemmelagde pil og bue. På sletta nedenfor hadde Øvre Grefsen Gård en stor sandforretning, som lå på endemorenen fra istiden. De leverte sand til kommunen og private brukere. Da sandtaket ble avviklet, ble det liggende igjen 2 store groper med vann, der var det mange Storsalamandre.

Øverst i Kikutveien lå **pukkverket**. Det dundret og bråkte fra kl. 07:00 til kl. 17:00 Lørdag til kl. 14:00 der ble det knust stein fra fjellet , og gjort om til Pukk, singel og steinmel. Ulven Gård drev pukkverket. Det er en ting til som ligger øverst i veien: Litt opp, og på høyre ved siden av tømmerhuset i Kurveien 3 ligger **“Ole Høylands hule”**, den var et spennende sted for de første barna som bodde her oppe.

Historie

Hula er kjempelang med mange forgreninger, «alle» visste at det var her Ole Høyland hadde gjemt pengene etter ranet av Norges Bank. Det gikk historier om en gutt som gikk inn i hula, men som aldri kom ut. Hula ble støpt igjen en gang på 1930-tallet.

Nede ved Sandtakveien x Kikutveien på toppen av **Vellbakken** eller **Veller'n** som vi kalte den (*Ikke Wellabakken, fy.. fy*) satte kommunen opp et hoppstillas om høsten, og som de tok ned om våren. Den gang som nå er dette stedets vår beste akebakke. Nederst i bakken var det en fin lekeplass for alle oss små som bodde i området. Her var det dumphuske, sandkasse og balansestokk. **Lullen** ei jente som var eldre enn oss, var veldig populær. Hun organiserte fellesleker som hauk og due.

Kvadratet: Revefare, Lyngåsveien, Nordhagaveien og Hareveien kalte vi for Myra. Rundt myra syklet vi om kapp – førstemann til mål. Jeg lufter fremdeles hund en tur rundt Myra. Her var det et fuktig område, og det ble gravet to dreneringsbekker inne blant husene ned til jordet, alle plantet Bjerketrær på tomtene sine.

På hjørnet Nordhagaveien x Lyngåsveien lå **G.S. Lomstalen Kolonial**. Tvers over der lå Lomsdalskauen, en passe stor lekeplass i mellom trærne. Der ble det bygget selvbyggerleiligheter, det var **Oslos første Ungdommenes selvbyggerlag**. De som skulle flytte inn snekret sine leiligheter selv, med sakkyndig bistand.

I Arildsvei nr.1 startet **Synnøve Finden** sin **osteproduksjon**. De hadde store varebiler med reklame på. Forfatteren, **Tor Edvin Dal**, hadde sin skrivestue på garasjeloftet.

Rett over veien ble det bygget en 4-manns bolig, der bodde skuespiller **Arne Lie**, mest kjent for oss med radiohørspillet Mr. Cox. *Hvem var morderen?* Vi sang: «*Picock var morder'n og Margot var død.*»

Jokerbutikken

Og nå står vi her hos Finnerud, de eide huset, og gjør det fremdeles. Finnerud laget noe helt nytt. Kjølerom med mange frysebokser på 50 liter, til leie i kjelleren. I første etg. var **kolonialen Irma**, med en stor kaffekvern i butikkvinduet. Neste butikk var **fru Finnerud**, som hadde en kortevareforretning, med alskens småsaker. Der kunne mødre kjøpe hemmelige innpakkede pakker. Lekekameraten min åpnet en slik pakke en vinterdag, og spurte moren sin om hva det var; «Franske Ørevarmere» svarte moren. Neste dag på skolen hadde han to slike, knyttet over hodet og under haka. Siste butikk var en liten **fiskebutikk**.

Foto av Finnerud's forretningsbygg.

Vi går videre.

Grefsen Brannstasjon

Grefsen Brannstasjon ble etablert her i Kjelsåsveien 69B i 1938, og den kostet 215.000 kroner. Den ble opprettet som hovedstasjon for Aker brannvesen, noe som den var fram til byutvidelsen i 1948. Stasjonen er bygget i funksstil og tegnet av sønnen til han som tegnet Oslo Rådhus. Stasjonen hadde brannmeldere rundt om i distriktet: *Knus glasset, trykk på knappen*. Stasjonen ble nedlagt i 1992, og bygget om til boliger. Sagene ble vår nærmeste brannstasjon.

Tårnet trodde jeg ble brukt til å se etter brann, slik som på Domkirken, men det var der for å kunne tørke brannslangene, som ble laget av fiber fra hasj-planten Cannabis dvs. hamp. Bak brannstasjonen ble det bygget en stor gymsal, som også ble leid ut.

Foto av Grefsen brannstasjon.

Storgården: Østre Grefsen Gård

Hovedgården i Kjelsåsveien 43, også kalt «Kastanjabakken», grunn nr. 75 i Vestre Aker, har vært i Olsen slektens eie siden 1854. Gården er oppført første gang i Lønnsregnskapet for 1550 årene, og tilhørte da Hovedøya kloster.

Det kom en husmannssønn til byen fra Biri, han het Iver Bredo og han giftet seg med rikmannsdatteren Karen Marie Biermann. De fikk 11 barn, og sønnen Iver Bredo Olsen giftet seg med Thora Lilloe.

Brukseier Iver Olsen, på Sandaker, kjøpte gården i 1854. Iver Olsen dør i 1869 og enken Karen Marie Olsen utparsellerer gården, slik at den ble delt opp.

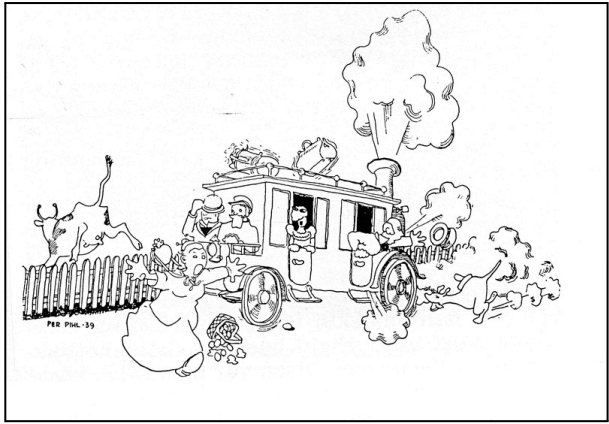
Historie

Les om slekten i artikkelen, [«Slektens eventyr på Grefsen varte i 175 år, og de har satt spor etter seg»](#), skrevet av Ole Andreas Lilloe–Olsen på nab.no.

Vandcuranstalten

Hadde adresse i Kjelsåsveien 45. Et hotell for bedre helse, med 4 graders kalde bad, rent drikkevann, fotturer, Dette var blitt veldig populært i Europa, Vandcuranstalter kom i mange land. I april 1857 inngikk Byråsjef Bryhni, grosserer Hesselberg og Grosserer Thorleif Scheldrup til tegning av aksjer til anlegg av et badehotel på Grefsen. I 1858 sto de første husene ferdig, tomt ble kjøpt av Iver Olsen på Østre Grefsen og han fikk plass i direksjonen.

Storfolk strømmet til: **Ibsen, Grieg, og Kjærulf**. Og all fiffen, i byen. Dr. Smith var bylegen i Christiania, og han var også en av grunnleggerne. Derfor hans navn på vei og trikkeholdeplass. Dampdrevet buss kjørte fra Christiania og opp, den ble kalt **Tarmristeren**.

Bilde av Vandcuranstalten og illustrasjon av "Tarmristeren".

I 1898 kom turberkulosen for fullt. Og vandcuranstalten ble bygget om til **sanatorium**, «Dr. Mjøens sanatorium for tuberkuløse». I 1909 til 1970 het det Grefsen Folkesanatorium, drevet av Sanitetsforeningen. I perioden 1909 til 1970 var i alt 2600 barn innlagt for behandling.

Øvre Grefsen Gård

Iver Brede Olsen har nå fått eierskap i Østre og Vestre Grefsen, rundt 1880, og han kaller det for Grefsen Hovedgård. Han sørget for at Grefsenåsen ble bevart for allmuen. Den siste del av Østre Grefsen overdrar han til sønnen, Iver Bredo Lilloe Olsen, som bytter navn til **Iver Bredo-Olsen**, for å unngå forveksling med broren på Vestre Grefsen Gård.

Østre Grefsen Gård som nå omfatter området mellom nåværende Kjelsåsveien og Grefsenkollveien, og nord til Hareveien (Norhagan) samt området innenfor Thorleifs allé, blir nå kalt **Øvre Grefsen**. Hus og driftsbygninger ble satt opp i Kjelsåsveien 68, omtrent rett over Thorleifs allé. Thorleif arvet gården som ung student rundt 1900. Han døde 24 år gammel. Senere ble gården ble stykket opp i tomter på ca.1500 m².

Da Iver døde i 1956 var det bare mindre deler igjen, og Thorleif Iver Grefsen overtar huset, ved hans død i 1978 blir eiendommen overdratt til nevøen Carsten Iver Bredo-Olsen. I 1992 går Øvre Grefsen Gård ut av familien, og hovedhuset ble revet i 1995.

Grefsen Gartneri

Foto av Grefsen gartneri

Gartneriet ble opprettet av Iver Bredo-Olsen, og ble Norges største gartneri. Det ble overtatt av Rivin på 30-tallet. Familien drev det til det var slutt omkring år 2000. Veien rundt gartneriet har fått navn etter Thorleif, som døde av tuberkulose 24 år gammel i 1905. Han fikk plantet alléen. Han var juridisk student og gårdbruker og han skjenket klokken i tårnet på Grefsen kapell.

Kapellet ble innviet i 1904, og Grefsen Kirke ble innviet av biskop Berggrav 3. mars 1940 med navnet «Det levende håps kirke».

Nå går vi fra brannstasjonen til "Jupiter'n".

Sverre Enevolds-plass, eller "Jupiter'n"

Sverre Enevold (1894 – 1945) var en aktiv motstandsmann og frihetskjemper. Kjeller og loft i Kjelsåsveien 67 ble brukt til å skjule flyktninger, til radiolytting og illegal presse. Mange hundre flyktninger fikk han over til Sverige.

Han ble tatt 13. februar 1945, og slått i hjel under avhør. Levningene ble fjernet, mulig senket i Oslofjorden. Han sørget under krigen for at mange fikk en fin julemiddag. Han var formann i Grefsen – Disen Vel, og han fikk organisert et grisekjøp på Nedre Grefsen Gård, som var eid av Per Andreas Morell. Ved å levere inn matavfall, så fikk de et stykke ribbe til jul. «Jupiter'n», det var navnet vi brukte på denne plassen, for Jupiterveien går rundt plassen. ØGV har også her hatt en finger med i spillet, når det gjelder oppgradering.

Grefsenplatået

Foto av Grefsenplatået med åpne trikker.

Nye forretningsbygg med leiligheter kom på slutten av 50-tallet. Grefsenveien nr. 92 var det en stor kolonialforretning. Tvers over Grefsenveien i nr. 105 hadde Aker Sparebank en filial, og der var det også en kiosk. Rundt hjørnet mot Lyngåsveien holdt Sortland til med sin klesforretning, og ved siden av, en jernvareforretning.

På den andre siden av Lyngåsveien i Grefsenveien 107 hadde **Aksel herrefrisør** en stor dobbelt salong. Ved siden av var bokhandleren Ulf Bay Iversen. Det var også en skobutikk og blomsterhandel på samme side. I tilbygget, mot Grefsenveien var et firma som stoppet om gamle møbler.

Og tvers over veien lå **Flamingo Restaurant**, med spiseplikt, selv om man bare ville ha en øl en varm sommerkveld, så måtte man kjøpe en bitte liten kjeks. Flamingo ble startet av Kjelsåsmannen, Bjørn Engebretsen. Den ble nedlagt i august 2015, og nye kom til, med nye navn. Bobbys og nå Bella.

AVSLUTNING

Og det var slutten på min historie om stedet vi bor på.

Jeg takker og bukker for at dere var med på denne turen. Og en stor takk til mitt barnebarn, Emilie Tryggan, som har redigert og finpusset dette dokumentet.

SE OGSÅ:

- **Interaktivt kart med historiske turtips på Kjelsås og Grefsen**
<https://historisketurtips.no/kjelsas/>
<https://historisketurtips.no/category/oslo/grefsen/>
- **Artikkel skrevet av Ole Andreas Lilloe-Olsen**
<https://www.nab.no/slektens-eventyr-pa-grefsen-varte-i-175-ar-og-de-har-satt-spor-ett-er-seg/s/5-143-209513>